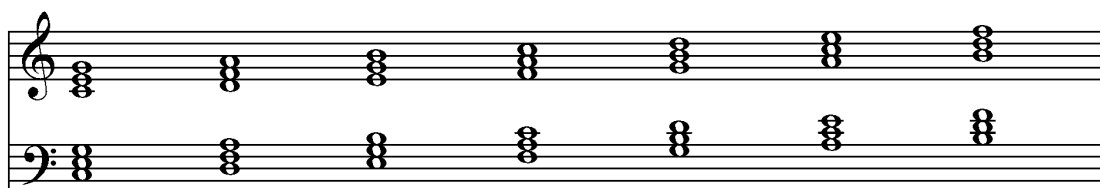

9. Majeur – Mineur

Majeur en mineur zijn twee cruciale begrippen. Zowel in toonladders als in akkoorden en trappen worden ze gebruikt. Majeur of mineur wordt altijd bepaald door de afstand tussen de eerste en de derde toon (terts). Een toonladder of akkoord is majeur als de afstand tussen de eerste en de derde toon een grote tert (2 hele afstanden) is. Bij mineur is die afstand $1 \frac{1}{2}$ en wordt het een kleine tert genoemd. Er zijn majeure en mineur toonladders en majeure en mineur akkoorden.

Als we de trappen in de toonladder van C bekijken, zien we dat de trappen I, IV en V majeure drieklanken zijn. De tertsen c – e, f – a en g – b zijn groot. De trappen II, III en VI zijn mineur akkoorden. Van d – f, van e – g, van a – c zijn kleine tertsen. De VIIe trap heeft een verminderde drieklank met een kleine tert en een verlaagde kwint. Het zijn twee kleine tertsen gestapeld.

majeur mineur mineur majeure majeure mineur verminderd

Als we de drieklank uitbreiden met de septiem, krijgen we septiemakkoorden. Deze bestaan uit de grondtoon, tert, kwint en septiem. De drieklanken en septiemakkoorden zijn allemaal op de toon C weergegeven:

Grote drieklank: met een grote terts (majeur)	zonder septiem	C
	met groot septiem	$C\Delta 7$
	met klein septiem	$C7$
Kleine drieklank: met een kleine terts (mineur)	zonder septiem	$C-$
	met groot septiem	$C-(\Delta 7)$
	met klein septiem	$C-7$
Verminderde drieklank: met een kleine terts en een verminderde kwint	met klein septiem	$C-7(b5)$ of $C\phi$

De akkoorden worden aangegeven met deze symbolen: een driehoekje als symbool voor de grote septiem. Een 7 als symbool voor de kleine septiem en een -7 als symbool voor de kleine terts en de kleine septiem. Het -7b5 akkoord op de VIIe trap (of een rondje met streepje erdoor), betekent dat het akkoord opgebouwd is uit een kleine terts, een verminderde kwint en een

klein septiem. Deze akkoordsymbolen zijn universeel. Iedereen in de wereld die geïmproviseerde muziek speelt kent deze akkoordsymbolen.

The image shows a musical staff with two lines (treble and bass clef). Seven chords are written on the staff, each with its symbol and a Roman numeral below it. The chords are: CΔ7 (I), D-7 (II), E-7 (III), FΔ7 (IV), G7 (V), A-7 (VI), and B-7(b5) Bø (VII). The symbols are written in a stylized, handwritten font.

De I^e en de IVe trap zijn majeur akkoorden met een grote drieklank en een groot septiem: een driehoekje geeft de groot septiem aan. De V^e trap is een majeur akkoord met een klein septiem. De 7 achter het akkoord geeft dat aan. De mineur akkoorden op de IIe, IIIe en VIe trap worden opgeschreven als -7. Ze hebben een kleine drieklank (-) en een klein septiem (7). Op de VIIe trap vinden we het halfverminderd akkoord: een kleine terts, verminderde kwint en klein septiem. Het symbool is een rondje met een streepje erdoor, of -7b5: - voor de kleine terts, 7 voor het klein septiem en de b5 voor de verlaagde kwint, de verminderde kwint. Soms wordt een afwijkende notatie gebruikt met letters: maj (voor majeur) of min (voor mineur).

Majeur: I, IV   Symbool: Δ (maj) CΔ7 FΔ7   (grote drieklank en groot septiem)

V   Symbool: 7 G7   (grote drieklank en klein septiem)

Mineur: II, III, VI   Symbool: -7 D-7 E-7 A-7   (kleine drieklank en klein septiem)

VII   Symbool: -7b5 B-7b5   (verminderde drieklank en klein septiem)

Als er een akkoordsymbool staat zonder toevoeging wordt de drieklank bedoeld. C betekent de majeur drieklank c – e – g. D- betekent de mineur drieklank d – f – a:

The image shows a musical staff with two lines (treble and bass clef). Two chords are written on the staff, each with its symbol above it. The first chord is C, and the second is D-. The symbols are written in a stylized, handwritten font.

Een akkoordsymbool is als volgt opgebouwd:

C
grondtoon

C -
grondtoon terts

C - Δ7
grondtoon terts septiem

C 7 (#5)
grondtoon terts septiem kwint

C 7 (#9)
grondtoon terts septiem toevoegingen

C - 7 (b5) / G_b
grondtoon terts septiem kwint basnoot

Een C-7b5/G_b betekent dat het een VIIe trap is (van Des majeur) met een Ges in de bas. De grondtoon C heeft een kleine terts, een verminderde kwint, een klein septiem en een Ges in de bas: c – es – ges – bes.

Opdracht:

Zet de symbolen bij de trappen in D en Bes majeur uit hoofdstuk 7: 'Akkoorden – Trappen'.

Het spelen van een jazz standard begint met het spelen van het thema. Hier spelen een aantal instrumenten een melodie volgens een bepaald arrangement. Het spelen van de melodie wordt ondersteund door een ritmesectie (bas, drums, piano en/of gitaar). Behalve het ritme speelt deze sectie een reeks akkoorden die de melodie ondersteunen. Deze reeks akkoorden noemen we het akkoordenschema.

Meestal wordt het thema tweemaal gespeeld. Na het spelen van het thema wordt het akkoordenschema een aantal malen herhaald. Dit geeft aan één van de instrumentalisten de gelegenheid om hierop een solo te spelen. Na het spelen van één of meer solo's wordt de sessie afgesloten met het spelen van het thema (met herhaling).

De kunst van het soleren is om iets te spelen dat past bij het thema en het akkoordenschema. We beginnen met variaties op het thema. De solist moet ook weten welk notenmateriaal gebruikt kan worden zodat het past bij de akkoorden. Daartoe moet de standard geanalyseerd worden.

Om jazz-standards te analyseren worden bovenstaande symbolen gebruikt. Als we weten welke trap bedoeld wordt bij het desbetreffende symbool, kunnen we de bijbehorende ladder vinden en een improvisatie spelen met de juiste noten.

Voor het majeur septiem symbool (het driehoekje) zijn er twee mogelijkheden: de I^e of de IVe trap. Voor een mineur akkoord (-7) zijn er zelfs drie mogelijkheden: II, III of VI. Het 7 akkoord kent maar één mogelijkheid: dat is altijd een V^e trap. Het is bovendien een akkoord dat veel voorkomt en geeft ons veel informatie over welke wendingen zich in de muziek bevinden.

Een akkoordopeenvolging noemen we cadens. Er zijn een aantal veel voorkomende cadensen. Bijvoorbeeld de I – IV – V en II – V – I.

In de cadens I – VI – II – V – III – VI – II – V komen de mineur akkoorden op de IIe, IIIe en VIe trap voor.

Als we als voorbeeld het D-7 akkoord bekijken, komt dat dus in drie toonladders voor.

In de toonladder van C majeur op de IIe trap.

I VI II V III VI II V

In de toonladder van Bes majeur op de IIIe trap.

I VI II V III VI II V

In de toonladder van F majeur op de VIe trap.

I VI II V III VI II V

Opdracht:

In welke toonladders en op welke trap bevindt zich het E-7 akkoord?

Welke voortekens hebben de toonladders waar een A-7 akkoord in voorkomt?

Op welke trappen vind je Es Δ^7

Deze technische oefening in de toonsoort F majeur kun je studeren met de septiemakkoorden op alle trappen van de toonladder:

The image shows a musical score for a technical exercise in F major. It consists of three systems of two staves each (treble and bass clef). The first system is labeled with seven chords above the notes: F Δ^7 , G-7, A-7, B Δ^7 , C7, D-7, and E-7(b9). The notes are written in a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes. The second system continues the ascending and descending scales. The third system shows the final part of the exercise, including a final descending scale and a whole note chord.

 Track 23: F-majeur voor Bes-instrumenten (C-majeur voor Es-instrumenten, Es-majeur voor C-instrumenten)

 Track 24: F-majeur voor Es-instrumenten (Bes-majeur voor Bes-instrumenten, As-majeur voor C-instrumenten)

 Track 25: F-majeur voor C-instrumenten (G-majeur voor Bes-instrumenten, D-majeur voor Es-instrumenten)

Als we met de kennis van de symbolen het eerste nummer Mack the Knife analyseren, komen we tot de ontdekking dat alle akkoorden verklaarbaar zijn vanuit één toonladder, de toonladder die correspondeert met het voorteken: C voor de C-instrumenten, D voor de Bes-instrumenten en A voor de Es-instrumenten. De trappen die gebruikt worden zijn: I^e, IIe, IVe, V^e en VIe trap, allemaal uit dezelfde toonladder.

Hierna vind je achtereenvolgens een Bes-partij, een Es-partij, een C-partij en een C-partij in de bassleutel van de genoemde standard. Bovenaan de bladzijde zie je om welke partij het gaat.

Je kunt ‘Mack the Knife’ spelen. In de eerste balk staat de melodie. Op de tweede balk staat een tweestemmige begeleidende partij. De derde balk is een ‘riff’, dat wil zeggen een tweestemmige achtergrondmelodie die zachtjes gespeeld kan worden als ondersteuning van de solist.

Aan het eind van dit boek vind je de analyses (klinkend, voor C-instrumenten) van de standards die in dit deel behandeld worden. De trappen staan onder het akkoord. De toonsoort staat in de cirkel vermeld.

Er bestaan veel boeken met CD waarin een aantal standards zijn opgenomen die meegespeeld kunnen worden. De ritmesectie (piano, bas en drums) speelt een aantal keren het schema. Je kunt het thema spelen en daarna een solo. Vaak kun je de piano en de bas op het linker- of rechterkanaal uitzetten, zodat je ook als pianist of bassist kunt leren soleren. Jamey Aebersold heeft veel van deze boeken met CD uitgebracht, maar ook de Nederlandse pianist Frans Elsen heeft vier deeltjes ‘Jazzpracticum’ uitgegeven.

 Track 1: Mack the Knife